Eda kommun

Datum: 2012-04-19

Ärende:

Naturreservatet Tallmon

Kommunfullmäktiges beslut

I beslut § 151 Dnr KS 2010-216 med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) har Eda kommun förklarat delar av området Tallmon, Eda Nolby 1:38, som avgränsas enligt bifogad karta (bilaga 3) som naturreservat.
I nytt beslut § 124 Dnr KS 2011-386 beslutade kommunfullmäktige om ändringar i föreskrifterna till Naturreservatet Tallmon. Detta dokument är en sammanslagning av de båda besluten.

Reservatets namn skall vara Naturreservatet Tallmon.

Eda kommun beslutar om nedanstående föreskrifter för att tillgodose syftet med naturreservatet.

En skötselplan utarbetas 2011 och medel avsätts för drift och skötsel.

Syftet med reservatet

Syftet med det kommunala naturreservatet är att:

- Bevara de värdefulla livsmiljöerna i de fuktiga ravinlandskapen längs Vrångsälven
- Bevara och utveckla Tallmons sandiga hedmarker och dess soliga brynmiljöer
- Bibehålla och utveckla lövskogsområden i anslutning till Vrångsälven
- Främja det tätortsnära friluftslivet och tätortsbefolkningens naturintresse
- Friluftsliv skall bedrivas i hela naturreservatet, besökare skall kunna ta del av reservatet via lättvandrade vandringsleder.
- Återställa och nyskapa naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter

Postadress:
Box 66
673 22 CHARLOTTENBERG

Postgiro: 1 12 87-0
Bankgiro: 104-2134
Organisationsnr: 212000-1769

Telefon: vxl
0571-281 00

Fax:
0571-281 03
0571-281 35 Samhällsbyggnad
0571-281 64 Vård och Stöd

Tallmon skall bli ett tätortsnära reservat med höga naturvärden som är lättillgängligt, vandringsvänligt och kunskapshöjande. Vilket i sin tur skall ligga till grund för att stimulera det rörliga friluftslivet och öka naturintresset i kommunen.
Höga naturvärden kan vidareutvecklas främst genom att delar av naturskogen lämnas att utvecklas fritt, att lövskog gynnas nära Vrångsälven samt aktiva åtgärder för att bevara och skapa soliga brynmiljöer på Tallmons sandiga hedmarker.

Föreskrifter

Eda kommun beslutar om nedanstående föreskrifter för att tillgodose syftet med naturreservatet

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för att nå syftet med reservatet och som framgår av föreskrifterna under B nedan och som preciseras i skötselplanen. Föreskrifterna skall dessutom inte utgöra hinder för anläggandet och förvaltning av vandringslederna med tillhörande byggnationer.

Eda kommun kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter, om det finns särskilda skäl.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i den rätt att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet.

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att:

1. bedriva någon form av skogsbruk samt ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,
2. bedriva täkt och annan verksamhet som förändrar områdets ytformer som att schakta, tippa, gräva, dika eller anordna upplag,
3. anlägga luftledning,
4. uppföra byggnad, om det inte kan härledas till att främja friluftslivet, mast, antenn eller annan anläggning,
5. bedriva markförbättringsåtgärd som kalkning eller gödsling i området,
6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång:

Markägaren och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet:

1. gränsmarkering av reservatets yttergränser,
2. uppsättandet av informationstavlor enligt karta, bilaga 1
3. anläggande, utmärkning och underhåll av leder enligt karta, bilaga 1
4. skötselåtgärder i enlighet med karta, bilaga 2
5. skötselåtgärder i enlighet med skötselplanen
6. undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden

C. Ordningsföreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas i, samt om ordningen i reservatet i övrigt (gäller även markägare och innehavare av särskild rätt).

Utöver vad som annars gäller i lagar och författningar är det i naturreservatet förbjudet att utan tillstånd från Eda kommun:

1. samla in ryggradslösa djur, t ex skalbaggar, snäckor och fjärilar
2. samla in mossor, lavar och vedsvampar
3. skada eller ta bort död ved såsom lågor, torrträd och torra grenar
4. framföra motorfordon

Föreskriften C3 –C4 utgör inte hinder för anläggandet, skötsel och underhåll av vandringsleder, informationstavlor, rastplatser, ”bävertorn” mm. Samt att skötselåtgärder utförs enligt skötselplan.

Föreskrifterna A-C utgör inte hinder för förbättringsåtgärder, skötsel och underhåll av den anlagda våtmarken och Morast Skans. De utgör heller inget hinder för underhåll av kraftledning och röjning i kraftledningsgator

I samband med vetenskapliga undersökningar eller i utbildningssyfte kan Eda kommun meddela undantag från ordningsföreskrifterna under C.

Uppgifter om kommunala naturreservatet

Namn	Tallmons Naturreservat
Län	Värmland
Kommun	Eda
Lägesbeskrivning	0,5 km väster om Charlottenberg
Församling/socken	Eda
Topografisk karta	11C9a och 11C8a
Ekonomisk karta	11C NV
Naturgeografisk region	28b
Kulturgeografisk region	Värmlands och Dalslands dalbygder
Fastigheter	Eda Nolby 1:38
Areal	72,7 ha
Förvaltare	Eda kommun

Beskrivning av naturreservatet och dess omgivande landskap

Tallmon är ett tätortsnära skogsområde i direkt anslutning till Charlottenberg. Området är rikt på stigar, har höga naturvärden och en särpräglad topografi med såväl sandmo, raviner, branter som vattendrag. Kulturlämningar i form av Morast skans och skyttevärn sedan unionsupplösningen omfattas av reservatet. Naturvärden, kulturlämningar och Tallmons historia bör lyftas fram som utflyktsmål.

Området omfattar ett 72,7 hektar stort område beläget i utkanten av Charlottenberg, nära köpcentret väster om riksväg 61. Reservatet avgränsas av Vrångsälven i väster och norr (Morastforsen och Morast skans), Hökedalsbäcken i söder samt av kraftledningsgatan, Källgatan och riksväg 61 i öster. Tallmon är en del av den stora isälvsavlagringen som ligger nära Charlottenberg och som sträcker sig från Bytjärnet i söder till Magnor i norr. I området finns ett 2,5 km långt elljusspår som till viss del passerar genom området. Dessutom finns ett fåtal stigar som går längs en del av Vrångsälven, vilket för närvarande nyttjas av ett fåtal motionärer och strövare. Stigarna underhålls dock inte, utan hålls öppna genom ”slitage”. Naturreservatet gränsar till områden med höga naturvärden i form av nyckelbiotoper, frisk och fuktig ängsmark på f.d. betesmarker och småvatten.

Skötselplan

Delområde 1 - Värdekärna
Väster om ishallen och handelsområdet, på andra sidan Källgatan, finns ett ca 6 ha stort område med ca 200-åriga tallar. Delområdet domineras av sandiga hedmarker, jordarten består i området av ren sand. En kraftledningsgata, avgränsar delområdet mot väster, småvägar och elljusbanan går genom platån som skapar ledningskorridorer med stort ljusinsläpp vilket är gynnsamt för ett rikt insektsliv av sandälskande arter. I anslutning till kraftledningsgatan förekommer Värmlands landskapsinsekt brun gräsfjäril (*Coenonympha hero*) vilket är klassad som Nära hotad (NT) enligt artdatabankens röd lista.

På de gamla tallarna finns signalarten tallticka (*Phellinus pini*), och kattuggla häckar i området. Det finns en informationstavla och några bord med en grillplats som dessutom utgör start för elljusspåret. Platsen besöks flitigt av förskolebarn och av tillfälliga besökare.

Åtgärder

- De gamla tallarna kommer att lämnas för fri utveckling, dvs naturligt åldrande hos bestånden och naturligt bildande av död ved genom angrepp av insekter och rötsvampar osv (intern dynamik).
- I områdets södra del skall vissa ”yngre” tallar utses för att lämnas för fri utveckling. Gläntor med stark solexponering skall gynnas/förstärkas för att utveckla och bevara livsmiljöer för ett sandälskande insektsliv.
- Kommande revidering av skötselplanen bör inkludera en bedömning av behovet av åtgärder för att vidmakthålla områdets nuvarande utseende.

Delområde 2 – Värdekärna och utvecklingsmark
Områdets nordvästra del, från kraftledningen till Vrångsälven, avverkades under tidigt 1970-tal, idag täcks området av ungskog med stort inslag av löv. Vid Morastforsens nedre del bildas ett kvillområde, delområde 2.C – värdekärna, med flertalet små bäckar som till slut sammanstrålar till Vrångsälven som därefter blir lugnflytande. En frodig och vildvuxen alskog med en antydan till sockelbildning, som är tydligt påverkad av Vrångsälvens tidvis höga vattenflöde, omger bäckarna. Kvillområdet utgör lämpliga biotoper för flodkräftor, lekplats för öring, bäcknejonöga, vitfisk, gädda mm. Gulärla häckar i resterna av en gammal ruin efter en spiksmedja som ligger vid Vrångsälvens västra sida. Vintertid ses strömstare och spår efter utter har påträffats.
Ett reningsverk strax utanför området mynnar i den gamla biologiska dammen som numera är återskapad till en våtmark med syftet att reducera kväve. Längs dammens vallar växer en frodig vegetation där brun gräsfjäril (*Coenonympha hero*) och sotnätfjäril (*Melitaea diamina*), trivs.

Sotnätfjäril betecknas som Nära hotad (NT) i Artdatabankens rödlista för hotade arter. Området i och i nära anslutning till våtmarken hyser en god potential för en rik fauna av trollsländor och andra vattenanknutna insekter, amfibier samt fåglar.

Friluftslivet är för närvarande omfattande i Tallmon men är framförallt begränsat till motionsspår. Ett antal mindre, dåligt skötta stigar nyttjas frekvent.

Lövskog och tillskapandet av död ved skall framhävas i områdets nordvästra del från kraftledningsgatan och mot Vrångsälven och Morastforsen. Morast skans skall utgöra starten för en ny planerad vandringsled som skall dras huvudsakligen nära vatten, Morastforsen med dess kvillområde och Vrångsälven, och skall förgrenas till två eller tre slutmål bl.a. våtmarken och ”Karl den XII:s källa”, som förövrigt kan nås via en trappa. Vandringsleden skall knytas ihop med redan befintliga stigar och motionsspår. För att leden skall bli vandringsvänlig och tillgänglig krävs att det röjs, anläggs träbroar, trappor, rastplatser etc. På ett strategiskt läge längs leden, i nära anslutning till Vrångsälven, skall en samlingsplats anläggas. Vid samlingsplatsen skall det bl.a. anläggas bord, grillmöjligheter, vindskydd, ett ”bäver torn” för att spana efter bäver och övrigt djurliv i och i anslutning till Vrångsälven. Vandringsleden skall passera genom ett flertal olika naturtyper och med strategiskt utplacerade informationstavlor kan man sprida information om respektive biotop. Genom att anlägga en gångbro över Vrångsälven knyter man ihop det föreslagna reservatet till de naturområden (”Svinryggen”, Lagårdskullen, småvatten mm) som finns utanför reservatets nordvästra gräns samt resterna efter den gamla bruksmiljön som finns vid Morasforsen norra del. Inom Delområde 2 finns två kulturlämningar i form av Morast Skans, som anlades år 1644, samt Nolby Skans vilket är ett skyttevärn som anlades i samband med Unionsupplösningen 1905. Området kring Morast skans består av gräsbevuxna slänter som är lämningar efter skansen. Morast skans är en av länets och kommunens mest kända skansar. Kulturlämningens begränsning går fram till gång- och cykelvägen som korsar grönområdet. I öster begränsas fornlämningen av riksväg 61. Morast skans har varit ca 200 x 80 m stor i väst-östlig riktning, nu syns dock lämningarna uteslutande inom ett ca 80 x 80 m stort område. Vid älvkanten syns vallrester, som invändigt är intill meterhöga och utvändigt mot älven är flera meter höga. På en av vallarna finns en bronsplatta med den ursprungliga skansen avbildad. Gräsområdena kring Morast skans slås varje år av Eda kommun. Nolby Skans består av 5 vallformiga skyttevärn. Den sammanlagda längden av skyttevärnen uppgår till ca 270 m, 1-2 m breda samt 1-1,5 m djupa. Skansens inre utgörs av naturligt svagt kuperad sandmark, anläggningen är idag inte synlig.

Området kring Morast skans, grönytorna, skall skötas som det gjorts tidigare genom slåtter.

Det föreslagna reservatets norra del gränsar till flera mycket fina biotoper i form av en fuktig äng, ”Ladgårdskullen”. En isälvsavlagring med gammal orörd skog med hög förekomst av död ved och ”Svinryggen” samt fuktiga våtmarker och mindre dammar.

Åtgärder

- Gynna hassel, lönn, hägg, sälg samt grövre löv
- Skapa död ved
- Spara vissa solitära granar
- Avverkning/fällning av gran respektive gransanering/ ringbarkning av gran vid behov, särskilt i solbelysta lägen.
- Ringbarkning av grövre lövträd i lämpliga solbelysta lägen
- Fri utveckling av yngre granskog

Delområde 3 – Värdekärna och utvecklingsmark

Den övre delen, platån, från kraftledningen och väster ut mot ravinerna består till stor del av brukad och påverkad skog på sandmo. Ca 30-40 årig tall är det dominerande trädslaget, frihugning skall genomföras för att gynna solitärer och att skapa förutsättningar för sandälskande insekter. Där platån övergår till ett ravinlandskap ändras karaktären på miljön. De sandiga hedmarkerna övergår till en fuktig granskog med relativ riklig tillgång på löv i anslutning till ravinernas inre, där källflöden pressas ut ur marken. Vid ravinernas slut mot Vrångsälven övergår marken till flackare partier med en successiv övergång till en kraftig bård med lövträd, framförallt al. I ravinerna finns riklig tillgång till ”kallkällor”. Två nyckelbiotoper, 3A och 3B- värdekärnor, är belägna söder om den anlagda våtmarken i det fuktiga ravinlandskapet samt en alldeles utanför reservatets södra gräns, söder om Hökedalsbäcken (orange markering på karta bil.3). Vrångsälven meandrar fram i ett lugnflytande tempo. Vrångsälven gör skäl för sitt namn, det kraftiga meandrandet har på vissa ställen satt tydliga spår i form av kraftig erosion på strandkanterna. Möjligheten att få se bäver är mycket stor. Tretåig hackspett, mindre hackspett samt gråspett förekommer i området. Längs med Vrångsälven finns en dåligt skött vandringsled. ”Platån” lämnas huvudsakligen till fri utveckling men död ved och lövskog skall gynnas.

Åtgärder

- Frihuggning av grövre/utvecklingsbara lövträd
- Skapa solbelysta ”gläntor” genom välta omkull gran alt. genom ringbarkning/fällning av gran
- Skapa död ved och flerskiktning

Sammanfattning av områdets värden

En begränsad del av Tallmon används redan av motionärer. Framtidens möjligheter till att utveckla området Tallmon och dess omgivningar är stora. Genom att bevara och förvalta naturvärden och fornminnen i kombination med anläggandet av vandringsvänliga stigar anpassade för gamla och små skapas stora möjligheter för att öka det tätortsnära friluftslivet.

1. Tallmon. Ca 6 ha gammal (ca 200-300 årig) sandtallskog (med bl.a. förekomst av tallticka).
2. Sandiga, soliga brynmiljöer i sandtallskog (i anslutning till ledningskorridorer och småvägar) med gott om sandboende rovsteklar, vägsteklar och vildbin.
3. ”Svinryggen”. Flerskiktad barrblandskog rik på död ved på en magnifik, smal, hög, sandig ås. Spår efter ”skyttevärn” på toppen.
4. Skuggiga raviner med blandskog, ned mot Vrångsälven
5. Frisk och fuktig ängsmark, intill f.d. reningsdammen. Numera omgjord till våtmark.
6. ”Lagårdskullen”. En sluttande frisk och fuktig ängsmark med söderläge och kraftig solexponering på f.d. betesmarker. Med förekomst av bl.a. brun gräsfjäril och sotnätfjäril.
7. Småvatten med god potential för en rik fauna av trollsländor och andra vattenanknutna insekter, amfibier samt fåglar. Damm/ar nedströms ”hoppbacken” intill skjutbana.
8. Delvis forsande och meandrande vattendrag (Vrångsälven)

Motiv till skydd

Området är ett tätortsnära frilufts/strövområde med höga naturvärden. Via aktiva skötselåtgärder kan dessa värden bevaras och utveckla fler lövskogsdominerade områden vandringsleder samt iordningställande av stigar, rastplatser med informationstavlor, fågel/bävertorn längs med Vrångsälven mm. Detta ger en unik möjlighet för Tallmon och Eda kommun att kombinera naturvård, folkhälsa och turism.

Bildandet av ett kommunalt naturreservat är även en del i Eda kommuns arbete med att uppfylla de lokala miljömålen som är dokumenterade i Eda kommuns Naturvårdsstrategi. Eda Kommuns Naturvårdsstrategi är framtagen via ett LONA-projekt.

Bifogade bilagor: Bilaga 1 Karta Naturreservatet Tallmon
Bilaga 2 Karta skötselplan
Bilaga 3 Karta nyckelbiotop

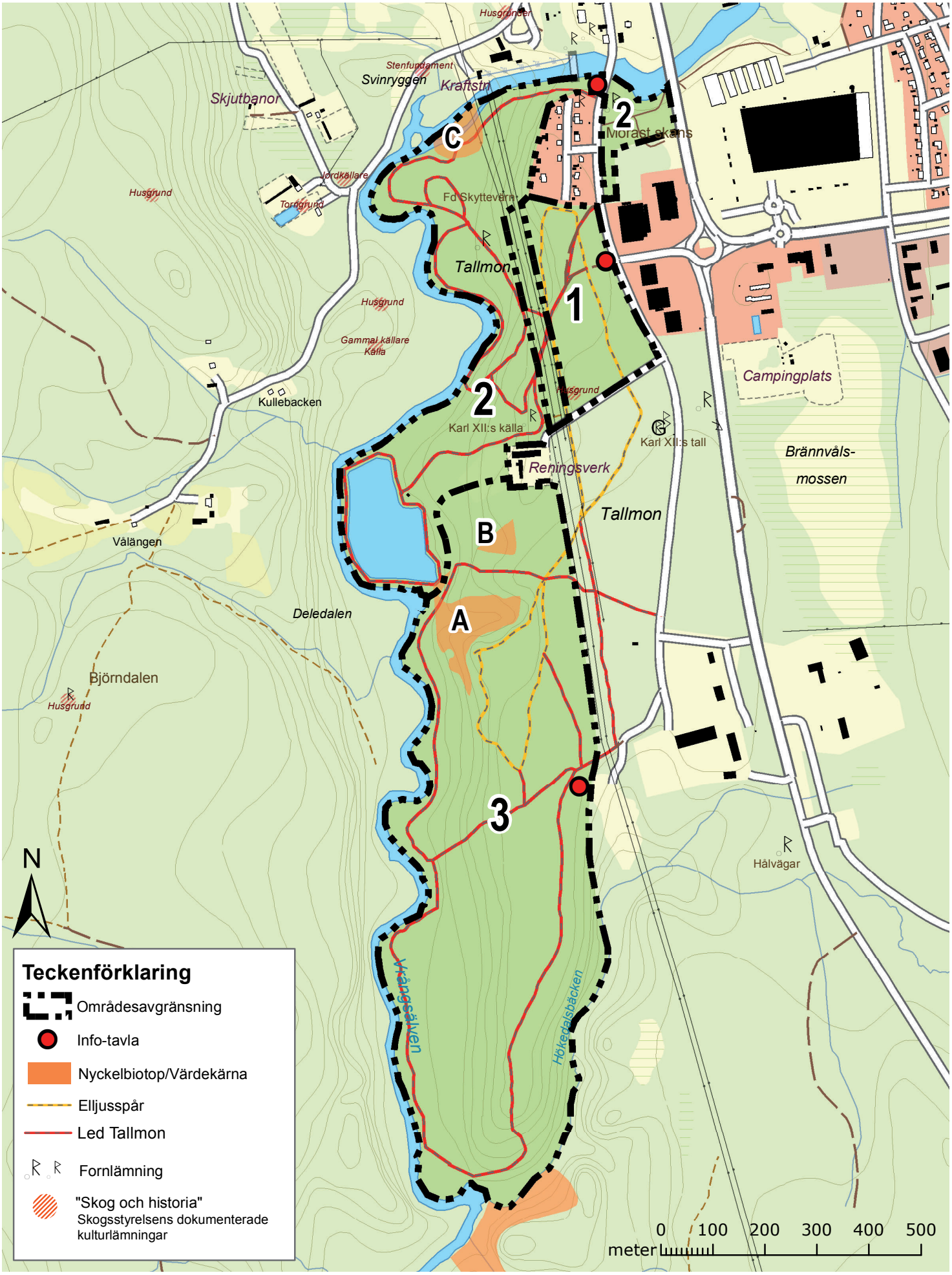
Husgrund
Stenfundament
Svinryggen
Kraftstn
Skjutbanor
C
2
Morast ekens
Jordkällare
Husgrund
Torngrund
Fd Skyttevärn
Tallmon
1
Husgrund
Gammal källare
Källa
Campingplats
Kullebacken
2
Karl XII:s källa
Husgrund
Karl XII:s tall
Brännvåls-
mossen
Reningsverk
Tallmon
B
Vålängen
Deledalen
A
Björndalen
Husgrund
3
N
Hålvägar
Teckenförklaring
Områdesavgränsning
Info-tavla
Nyckelbiotop/Värdekärna
Elljusspår
Led Tallmon
Fornlämning
"Skog och historia"
Skogsstyrelsens dokumenterade
kulturlämningar
Vrångsälven
Höxedalsbäcken
0 100 200 300 400 500
meter

Bilaga 3